[2024] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 683: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 687

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਬਨਾਮ

ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ

(2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3816)

13 ਸਤੰਬਰ 2024

[ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ* ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ,* ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 05.08.2024 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੈੱਡਨੋਟ †

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਧਾਰਾ 41 ਏ - ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860-ਧਾਰਾ 477 ਏ-ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988-ਧਾਰਾ 7-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਉਚਿਤਤਾ:

ਸਥਿਤ: [ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.]: ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਧਾਰਾ 41 ਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਇਸਦੇ ਅਸਲ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਮੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਦ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 29, 36, 40, 47(ii)(ਏ)] - [ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ ਪ੍ਰਤੀ, ਜੇ. (ਸਹਿਮਤ)]: ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 17.08.2022 ਤੋਂ 26.06.2024 ਤੱਕ ਯਾਨੀ 22 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਸਗੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 'ਤੇ ਹੀ - 22 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ, ਸੀਬੀਆਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀਬੀਆਈ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ

*ਲੇਖਕ

ਸ਼ਾਇਦ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ - ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਦ ਅਸਥਿਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 23, 41, 43]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਧਾਰਾ 41 ਏ - ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860-ਧਾਰਾ 477 ਏ - ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 - ਧਾਰਾ 7 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

ਸਥਿਤ: ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਏ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 24.06.2024 ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ - ਅਜਿਹੇ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਨਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਕਾਰਨ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਅੰਡਰਟ੍ਰਾਇਲ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ - ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਗਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 41 ਏ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਏ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। [ਪੈਰਾ 17, 18, 20] [ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਧਾਰਾ 41 ਏ (3) ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਧਾਰਾ 477 ਏ - ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 ਧਾਰਾ 7 - ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਏ (3) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ:

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ

ਸਥਿਤ: ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਟੱਲ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 25.06.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ - ਦੂਜਾ, ਧਾਰਾ 41ਏ(3) ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 25.06.2024 ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ - ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰ 26.06.2024 ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੀਜਾ, ਧਾਰਾ 41ਏ(1), ਜਦੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰੇਡ 41ਏ(3) ਸੀਆਰਪੀਸੀ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੀ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੈ - ਇਹ ਧਾਰਾ 41ਏ(3) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। [ਪੈਰਾ 25, 26, 27, 28] [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973-ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) - ਦੰਡ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1860 ਧਾਰਾ 477ਏ - ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 - ਧਾਰਾ 7 ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਲਾਗੂ ਹੈ:

ਸਥਿਤ: ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਤੋਂ (ਈ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਖਾਸ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੇ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ

ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ - ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। [ਪੈਰਾ 32/33 ਐਲਟੀ [ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਜ਼ਮਾਨਤ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ। 21 - ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਧਾਰਾ 477ਏ - ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 - ਧਾਰਾ 7 - ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਐਫਆਈਆਰ 17.08.2022 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਚਾਰ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਚੌਥੀ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 29.07.2024 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਤਾਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ ਗਏ ਹਨ, 224 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਦੋਵੇਂ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ - ਇਹ ਕਾਰਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੁਰੰਤ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ - ਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 10.05.2024 ਅਤੇ 12.07.2024 ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀਬੀਆਈ ਅਤੇ ਈਡੀ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ। - ਇਸ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਘਟੀਆ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 39, 40, 41, 42] [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973 ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ - ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ - ਕੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ

ਸਥਿਤ: ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ (i) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ; (ii) ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਡਿਗਰੀ; (iii) ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ; (iv) ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਲਗਭਗ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ; ਅਤੇ (v) ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਦਰਅਸਲ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ-ਆਕਾਰ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਅੰਡਰਟ੍ਰਾਇਲ ਨੂੰ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੈਕੰਡਰੀ ਰਸਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮੰਗੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਧੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘੱਟ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ - ਕਿਉਂਕਿ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43, 44, 45, 46] [ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973 - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 20(3) - ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ - ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ:

ਫੜਿਆ ਗਿਆ: ਜਵਾਬਦੇਹ-ਸੀਬੀਆਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ

ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 24, 25] [ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ, ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ। 20(3) - ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਸਥਿਤ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(3) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ - ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਰਸਮੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ; ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਪੂਰਨ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੋਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਸੇ ਸੈੱਟ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25] [ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ ਪ੍ਰਤੀ, ਜੇ.]

ਜ਼ਮਾਨਤ - ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ:

ਜ਼ਮਾਨਤ: ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਇੱਕ ਸੱਭਿਅਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ - ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ

ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ - ਇਸ ਲਈ, ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਪਵਾਦ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ - ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ - ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 39, 40] [ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ ਪ੍ਰਤੀ, ਜੇ.]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇ:

ਅਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [2014] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128: (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 273- 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਅਨੁਪਮ ਜੇ. ਕੁਲਕਰਨੀ [1992] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 158: (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 141; ਗੁਡੀਕਾਂਤੀ ਨਰਸਿਮਹੁਲੂ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371: (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 240; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਏ. ਨਜੀਬ [2021] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 443: ਏਆਈਆਰ (2021) ਐਸ.ਸੀ. 712- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇ:

ਕਨੁਮੁਰੀ ਰਘੁਰਾਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮ ਰਾਜੂ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2021) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 822; ਗੁਡੀਕਾਂਤੀ ਨਰਸਿਮਹੁਲੂ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371: (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 240 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3296, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 09.08.2024 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ); ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [1994] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 661: (1994) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 260; ਸਿਧਾਰਥ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਉਰਫ਼ ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ) [2010] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 103: (2010) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [2014] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128: (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 273; ਮੁਹੰਮਦ। ਜ਼ੁਬੈਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਐਨਸੀਟੀ) [2022] 18 ਐਸਸੀਆਰ 494: (2022) ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 897; ਅਰਨਬ ਰੰਜਨ ਗੋਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [2020] 8 ਐਸਸੀਆਰ 222: (2020) 14 ਐਸਸੀਸੀ 12-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਬਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973; ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ; ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860; ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ; ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ) (ii); ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(3); ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 477ਏ; ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 7; ਜ਼ਮਾਨਤ; ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ; ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ; ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ; ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ; ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21; ਦੋਸ਼-ਪੱਤਰ; ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ; ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ; ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ; ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ; ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਸਮਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3816

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 05.08.2024 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬੀਏ ਨੰ. 2285 ਆਫ 2024 ਨਾਲ

2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3817

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਡਾ: ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਐਨ. ਹਰੀਹਰਨ, ਵਿਕਰਮ ਚੌਧਰੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਹੁੱਡਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵਿਵੇਕ ਜੈਨ, ਮੁਹੰਮਦ. ਇਰਸ਼ਾਦ, ਰਜਤ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਕਰਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੁਚਿੱਤਰਾ ਕੁੰਭਟ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਸਾਦਿਕ ਨੂਰ, ਰਜਤ ਜੈਨ, ਮੋਹਿਤ ਸਿਵਾਚ, ਕੌਸਤੁਭ ਖੰਨਾ, ਸ਼ੈਲੇਸ਼, ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼, ਇੰਦਰੇਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰਵੀਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੁਸਕਾਨ ਖੁਰਾਨਾ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸੂਰਯਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਾਰੋਰੀਆ, ਜ਼ੋਹੇਬ ਹੁਸੈਨ, ਅੰਨਮ ਵੈਂਕਟੇਸ਼, ਵਿਵੇਕ ਗੁਰਨਾਨੀ, ਸਮਰਾਟ ਗੋਸਵਾਮੀ, ਐਡਵ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ|

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਨਿਰਣਾ

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.

ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਹਾਈ ਕੋਰਟ') ਦੁਆਰਾ 05.08.2024 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ

ਚੁਣੌਤੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਉਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਹਿਤਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1973 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਸੀਆਰਪੀਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੱਥ:

3. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

3.1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ' ਜੀਐਨਸੀਟੀਡੀ ') ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੀਨਰ ਵੀ ਹੈ।

3.2. ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.') - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ 17.08.2022 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 1806 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.') ਦੀ ਧਾਰਾ 477ਏ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪੀ.ਸੀ. ਐਕਟ') ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ ਆਰ.ਸੀ.0032022ਏ0053 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਫਆਈਆਰ') ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2021-2022 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ') ਲਈ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੀਐਨਸੀਟੀਡੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

3.3. 21.03.2024 ਨੂੰ, ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਈਡੀ') ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਥਿਤ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 10.05.2024 ਨੂੰ 01.06.2024 ਤੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 02.06.2024 ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ

ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਿਰਫ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

3.4. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ 20.06.2024 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਈਡੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 21.06.2024 ਨੂੰ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ।

3.5. ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 24.06.2024 ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ (ਪੀਸੀ ਐਕਟ) (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ') ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 25.06.2024 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 25.06.2024 ਨੂੰ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

3.6. ਇਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, 26.06.2024 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੀਮੋ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸੇ ਦਿਨ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 29.06.2024 ਨੂੰ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 12.07.2024 ਤੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ।

3.7. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ 26.06.2024 ਅਤੇ 29.06.2024 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। 02.07.2024 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 17.07.2024 ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 439 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ

ਖੜਕਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। 05.07.2024 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸਨੂੰ 17.07.2024 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ।

3.8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 17.07.2024 ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ 29.07.2024 ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 05.08.2024 ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

3.9. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਆਪਕ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ: (i) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੰਜ ਹਾਲਾਤ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਕੀਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(2) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੀਤੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਹੈ; (ii) ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ (iii) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸੀ।

3.10. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: (i) ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਗੁੰਝਲਤਾ ਨੇ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ; ਅਤੇ (ii) ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਹੁਣ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3.11. ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 12.07.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2493/2024 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ

ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੈਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

3.12. ਇਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਾਂ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਐਫਆਈਆਰ ਦੁਆਰਾ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹਨ।

ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1) ਅਤੇ 41ਏ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ: (i) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ (3) ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਗੈਰ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ' ਤੋਂ 'ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ' ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ; ਅਤੇ (ii) ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵੇਰਵੇ, ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਤੋਂ (ਈ) ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ।

5. ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(2) ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 41(2) ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਗਿਆਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਧਾਰਾ 41(2) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ[2] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ।

[1]ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2493/2024

[2]ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 273

6. ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕੈਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਿਮ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਖ਼ਤ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੀਬੀਆਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ 'ਟ੍ਰਿਪਲ ਟੈਸਟ' ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੱਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ: ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭੱਜਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਕਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਦਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ।

7. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਫਆਈਆਰ 17.08.2022 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, 17 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 224 ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਰਿਕਾਰਡ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੌਥੀ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ 29.07.2024 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਨੋਟਿਸ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਦੇਰੀ ਦੇ ਉਸਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬੇਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

8. ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1) ਅਤੇ 41ਏ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੂਰਵ-ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਰਚੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਨੀ ਟ੍ਰੇਲ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਸੀ।

9. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟਿਸ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ (4) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕੈਦ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਾ 41ਏ (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(2) ਦੀ ਗਲਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਗਲਤ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ-ਧਮਕਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਮਹਾਦੇਵ ਲਿਕਰਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਗਠਨ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

11. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਕਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਿੱਧੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕੱਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

12. ਸਿੱਖਿਅਤ ਏਐਸਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੰਦ ਮੰਗਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣਗਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

13. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਦੇ

14. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਆਪਕ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ:

i. ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ? ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਸਮੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?

ii. ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਉਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?

iii. ਕੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ?

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

15. ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਧੀਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਵੇ।

ਏ. ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ?

16. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ) (ii) ਅਤੇ 41ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਦੋ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ: (i) ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

i. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ

17. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 41ਏ(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ। ਧਾਰਾ 41ਏ (3) ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 41ਏ (4) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

18. ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 24.06.2024 ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਨਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਥੋਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਸ਼ਰਾਬ ਵਪਾਰ ਦੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਟਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇਸਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

19. ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ, ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਨੇਹਿਆਂ, ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਥੋਕ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਨੂੰ 5% ਤੋਂ 12% ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਚਾਨਕ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ 2021-22 ਗੋਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਨਾਂ ਨਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਲਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24.06.2024 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

20. ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਘਾਟ ਸੰਬੰਧੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਵਾਲੀਆ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਅੰਡਰਟਰਾਇਲ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਜਾਵੇ।

21. ਦਰਅਸਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 41ਏ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ

ਕਲਪਨਾ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 41ਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

22. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਡਰਟਰਾਇਲ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਣਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਡਰਟਰਾਇਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਲਈ।

23. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

24. ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਓ ਹੁਣ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ(3) ਦੀ ਕਥਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਾਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੇ ਜੋਖਮ 'ਤੇ, ਕਿ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਅਜੇ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

25. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 25.06.2024 ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਗਈ। ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

26. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 41ਏ(3) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਟੱਲ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤਯੋਗ ਸੀ, 25.06.2024 ਦੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ।

27. ਦੂਜਾ, ਧਾਰਾ 41ਏ(3) ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ, 25.06.2024 ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰ 26.06.2024 ਦੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ 25.06.2024 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ।

28. ਤੀਜਾ, ਧਾਰਾ 41ਏ(1), ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 41ਏ(3) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਧਾਰਾ 41ਏ(3) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 41ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

29. ਇਸ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਧਾਰਾ 41ਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ, ਇਸਦੇ ਅਸਲ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ।

ii. ਕੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਲਾਗੂ ਹੈ?

30. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 41(1), ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਟਿਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।

31. ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਦੀ ਹੈ:

"41. ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।-

(1) ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ-

(ਏ) ਜਿਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੈਦ ਜਾਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਜੇਕਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ:-

(i) ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ;

(ii) ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ-

(ਏ) ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ; ਜਾਂ

[3]ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਬਨਾਮ ਅਨੁਪਮ ਜੇ. ਕੁਲਕਰਨੀ (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 141

(ਬੀ) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਲਈ; ਜਾਂ
(ਸੀ) ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ; ਜਾਂ
(ਡੀ) ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਉਕਸਾਉਣ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ; ਜਾਂ

(ਈ) ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ।

32. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਤੋਂ (ਈ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਖਾਸ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"7.1. ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਾਠ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਲਈ; ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ; ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਤੋਂ; ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਉਕਸਾਉਣ, ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ

ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ; ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਹ ਸਿੱਟੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

7.2. ਕਾਨੂੰਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤੱਥ ਦੱਸਣ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅੱਗੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

7.3. ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਿਉਂ? ਕੀ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੇਗਾ? ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ? ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਵਿੱਚ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਤੋਂ (ਈ) ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਿਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।"

33. ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 41(1) (ਬੀ) ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

34. ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਧਾਰਾ 41(1) ਇਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ

ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵੇਰੀਏਬਲ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

35. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਏਐਸਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(2) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਟਾਈਪੋਗ੍ਰਾਫੀਕਲ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 41(2) ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਗਿਆਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

36. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41ਏ ਨਾਲ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬੀ. ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?

37. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗੁੰਝਲਤਾ ਅਤੇ ਜਾਲ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

38. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਨਿਆਂ, ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਬੋਝ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਕਸਤ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ'। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਾਂਝੇਪਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਏ. ਨਜੀਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

[4]ਗੁਡੀਕਾਂਤੀ ਨਰਸਿਮਹੁਲੂ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 240

[5]ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਏ. ਨਜੀਬ, ਏਆਈਆਰ 2021 ਐਸਸੀ 712

(ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.') ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ(5) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਪਿਘਲ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅੰਡਰਟਰਾਇਲ ਪ੍ਰਤੀ ਲਚਕਦਾਰ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਵੱਲ ਝੁਕਣਗੀਆਂ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਸਮਾਜਿਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰਨ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ।

39. ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ 17.08.2022 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਚਾਰ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 29.07.2024 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਤਾਰਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ ਗਏ ਹਨ, 224 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਦੋਵੇਂ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੁਰੰਤ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

40. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਦ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 10.05.2024 ਅਤੇ 12.07.2024 ਨੂੰ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀਬੀਆਈ ਅਤੇ ਈਡੀ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

41. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾ

ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣਗੇ।

42. ਇਸ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਘਟੀਆ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸੀ. ਕੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ?

43. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ (i) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ; (ii) ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਡਿਗਰੀ; (iii) ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ; (iv) ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਲਗਭਗ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ; ਅਤੇ (v) ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ-ਆਕਾਰ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ।

44. ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਅੰਡਰਟਰਾਇਲ ਨੂੰ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੈਕੰਡਰੀ ਰਸਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

45. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮੰਗੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਧੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ

'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥ੍ਰੈਸ਼ਹੋਲਡ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲ ਭੇਜੇ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ।

46. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ:

47. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ:

i. ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ (ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.)ਨੰ. 10991/2024 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ) ਨੂੰ, ਇਸ ਦੁਆਰਾ, ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ii. ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ (ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰ. 11023/2024 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ) ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 05.08.2024 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ,

ਏ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪੀਐਸ ਸੀਬੀਆਈ, ਏਸੀਬੀ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ ਆਰ.ਸੀ. 0032022ਏ0053/2022 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ 10,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਬਾਂਡ ਅਤੇ ਇੰਨੀ ਹੀ ਰਕਮ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜ਼ਮਾਨਤੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ;

ਬੀ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਜਨਤਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ;

ਸੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ;

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ

ਡੀ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 10.05.2024 ਅਤੇ 12.07.2024 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2493/2024, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ;

ਈ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਹਰੇਕ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਛੋਟ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ

ਐੱਫ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰੇਗਾ।
48. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
49. ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉੱਜਲ ਭੂਯਾਨ, ਜੇ.
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੀਨੀਅਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਸਟਿਸ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਜਸਟਿਸ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
3. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
3.1 ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ 17.08.2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਸੀ ਨੰਬਰ 0032022ਏ0053 ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 477ਏ ਅਤੇ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਾ ਸਰੋਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ ਰਾਏ ਤੋਂ 22.07.2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਨੈ ਕੁਮਾਰ ਸਕਸੈਨਾ ਦੀ 20.07.2022 ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ (ਜੀਐਨਸੀਟੀਡੀ) ਦੀ ਸਾਲ 2021-22 ਲਈ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਅਤੇ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਟੀਕ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ 2021-22 ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ, ਥੋਕ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਵਧਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਆ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ "ਦੱਖਣੀ ਸਮੂਹ" ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ।

3.2 14.04.2023 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 160 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ 16.04.2023 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ 16.04.2023 ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 9 ਤੋਂ 10 ਘੰਟੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।

3.3 ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 17 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਕਲਵਕੁੰਤਲਾ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ, ਥੋਕ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲਾਭ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

3.4 ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ 29.07.2024 ਨੂੰ ਪੰਜਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਜਾਂ ਈਡੀ ਨੇ 22.08.2022 ਨੂੰ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2005 (ਪੀਐਮਐਲਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਈਸੀਆਈਆਰ ਨੰਬਰ ਐੱਚ.ਆਈ.ਯੂ. -II/14/2022 ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਈਡੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਅਪਰਾਧ ਬਣ ਗਿਆ। ਈਡੀ ਨੇ 26.11.2022 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 20.12.2022 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਲਿਆ। ਈਡੀ ਨੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸੱਤ ਪੂਰਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। 17.05.2024 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਖਰੀ ਪੂਰਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4.1 ਈਡੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 50 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਾੜੇ ਅਤੇ ਅਵੈਧ ਸਨ।

5. ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਈਡੀ ਦੁਆਰਾ 21.03.2024 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੂੰ 09.04.2024 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 23.04.2024 ਨੂੰ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ । ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਦੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ।

7. ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੀਐਮਐਲਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। 10.05.2024 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2493 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 02.06.2024 ਤੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ।

8. 20.06.2024 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਈਡੀ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸਨੇ 21.06.2024 ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁਕਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ 25.06.2024 ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

9. ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 41ਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ 24.06.2024 ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ।

10. ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ 25.06.2024 ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ 3 ਘੰਟੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

11. ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ, 25.06.2024 ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਤੋਂ ਸੀਬੀਆਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 26.06.2024 ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 29.06.2024 ਤੱਕ ਸੀਬੀਆਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 26.06.2024 ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਕਾਲਮ 7 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

ਉਹ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ, ਸੱਚੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

11.1 ਰਿਮਾਂਡ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਪੈਰਾ 17 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ 25.06.2024 ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। CBI ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ:

ਕਿ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੋਂ 25.06.2024 ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ/ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਊਥ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ, ਉਸਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਥੀ ਵਿਜੇ ਨਾਇਰ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਆਦਮੀ

ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਲ 2021-22 ਦੌਰਾਨ ਗੋਆ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਸੰਬੰਧੀ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦੇ ਜਵਾਬ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੁਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

11.2 29.06.2024 ਨੂੰ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 12.07.2024 ਤੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

12. ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2493 ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। 12.07.2024 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ:

(ਏ) ਕੀ "ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ" ਪੀਐਮਐਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਆਧਾਰ ਹੈ?

(ਬੀ) ਕੀ "ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ" ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਲਈ ਰਸਮੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਆਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ?

(ਸੀ) ਜੇਕਰ ਸਵਾਲ (ਏ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ "ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ" ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

12.1 ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ

ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਈਸੀਆਈਆਰ ਨੰਬਰ ਐੱਚ.ਆਈ.ਯੂ.-II/14/2022 ਮਿਤੀ 22.08.2022 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ 10.05.2024 ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

13. ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 29.07.2024 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

14. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 2285/2024 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। 05.07.2024 ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 17.07.2024 ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਸ ਨੂੰ 29.07.2024 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 03:00 ਵਜੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 29.07.2024 ਨੂੰ, ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ।

14.1 ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ 05.08.2024 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗੀ।

15. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਤੋਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 17.08.2022 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਆਰਸੀ ਨੰਬਰ 0032022ਏ0053 ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 17 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

16. ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਈਡੀ ਨੇ 22.08.2022 ਨੂੰ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਈਸੀਆਈਆਰ ਨੰਬਰ ਐੱਚ.ਆਈ.ਯੂ. -II/14/2022 ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਈਡੀ ਨੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਅਧੀਨ ਸੱਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 21.03.2024 ਨੂੰ ਪੀਐਮਐਲਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਈਡੀ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

17. 20.06.2024 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਸ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 21.06.2024 ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

18. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ 24.06.2024 ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ।

19. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 12.07.2024 ਨੂੰ ਪੀਐਮਐਲਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

20. ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 29.07.2024 ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵਾਂ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

21. ਕਿਉਂਕਿ ਈਡੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਸ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਾਂਗਾ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ।

ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ: ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਸਮਾਂ

22. ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ 17.08.2022 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਈਡੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ 21.03.2024 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੱਕ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਨੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 16.04.2023 ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 20.06.2024 ਨੂੰ ਈਡੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 21.06.2024 ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜ਼ਿਕਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ) ਸੀਬੀਆਈ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ 26.06.2024 ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ 26.06.2024 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਵੀ, ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਸੀਬੀਆਈ

ਵੱਲੋਂ 29.07.2024 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਖਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

23. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 17.08.2022 ਤੋਂ 26.06.2024 ਤੱਕ ਯਾਨੀ 22 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਸਗੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 'ਤੇ ਹੀ। 22 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ, ਸੀਬੀਆਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀਬੀਆਈ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਸ਼ਾਇਦ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ।

24. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੈਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ।

25. ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 20(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਰਸਮੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ; ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

26. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ:

57. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖਿਅਤ ਏਐਸਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖਦਸ਼ੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਕਤ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

27. ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ,[1] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤੀਜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

20. ..... ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ

[1] [1994] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 661 : (1994) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 260

ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਖ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਹਿਯੋਗੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸ਼ੱਕ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਜਬ ਤਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

28. ਸਿਧਾਰਥ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਉਰਫ਼ ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੈ।

29. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 41 ਅਤੇ 41ਏ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਪਮਾਨ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਦਾਗ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉੱਚ-ਹੱਥੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ

[2] [2010] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.103 : (2010) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

[3] [2014] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128 : (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 273

ਵਧਣ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

5. ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਅਪਮਾਨ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ: ਇਹ ਸਬਕ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਛਵੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ, ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਸੀ ਦੀ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਵੀ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੁਲਿਸ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਵਾਲੇ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਘਿਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੌਖਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਾਂ ਤਿੱਖੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

30. ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਜ਼ੁਬੈਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਜਾਂਚਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਰਨਬ ਰੰਜਨ ਗੋਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 5 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਿਰਿਆਂ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਹੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਣ ਲਈ ਇੱਕ ਚਾਲ ਨਾ ਬਣੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਂਝੇਪਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਅ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਲਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਂਝੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

[4] [2022] 18 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 494 : (2022) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 897

[5] [2020] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 222 : (2020) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 12

31. ਜਦੋਂ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 22 ਲੰਬੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਠੋਸ ਦੋਸ਼ ਧਾਰਾ 477ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ ਜੋ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਜ਼ਾ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਦੀ ਕੈਦ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਜੋ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 41(1)(ਬੀ)(ii) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 41ਏ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ।

32. ਸੀਬੀਆਈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅਜਿਹਾ ਦਿਖਾਈ ਵੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 20 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉੱਚ-ਹੱਥ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

33. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਨਾ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਾਂਗ, ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਪਿੰਜਰੇ ਵਾਲੇ ਤੋਤੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਪਿੰਜਰੇ ਵਾਲੇ ਤੋਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਸਗੋਂ, ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਬੰਦ ਤੋਤੇ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਮਪੁਗਨਡ ਆਰਡਰ

34. ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਮਪੁਗਨਡ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 439 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 2285 ਆਫ 2024 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ

ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ 26.06.2024 ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 05.07.2024 ਨੂੰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ 17.07.2024 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ। 17.07.2024 ਨੂੰ, ਅੰਤਰਿਮ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ; ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਸ ਨੂੰ 29.07.2024 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 03:00 ਵਜੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 29.07.2024 ਨੂੰ, ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ 05.08.2024 ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

5. ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਭਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

6. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗੁੰਝਲਤਾ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਕਥਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਜਾਣਾ।

7. ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

35. ਜੇਕਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਹੱਦ 'ਤੇ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕੈਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹੈ।

36. ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂਮੁਰੀ ਰਘੂਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮ ਰਾਜੂ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਧਾਰਾ 439 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਸਗੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

14. ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਰਮੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੁਆਰਾ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

37. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 439 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਨੂਮੁਰੀ ਰਘੁਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮ ਰਾਜੂ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

[6](2021) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 822

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸੇ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਫਿਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਜਾਂ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਬਨਾਮ ਸੀਬੀਆਈ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3296 ਆਫ 2024 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ 09.08.2024 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ:

32. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, "ਸੱਪ ਅਤੇ ਪੌੜੀ" ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥੰਮ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਭੱਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

37.1 ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਇੱਕੋ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਅਤੇ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਦੂਜੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 30.04.2024 ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ 21.05.2024 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। 04.06.2024 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੌਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਈਡੀ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 03.07.2024 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੌਲੀਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ

ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਈਡੀ ਅਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤਰਾਲ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 04.05.2024 ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

33. .....ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਹਾਵਤ, ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਹੱਥੀਂ ਨੈਕਰਾਣੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕਣ।

38. ਗੁਡੀਕਾਂਤੀ ਨਰਸਿਮਹੁਲੂ ਬਨਾਮ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਕੈਦੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਬੰਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

53. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਡੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਧੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਬੰਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਪਵਾਦ ਹੈ"।

39. ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਇੱਕ ਸੱਭਿਅਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।

40. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

41. ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਬੇਝਿਜਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਬੀਆਈ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੈਦ ਅਸਥਿਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

42. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 05.08.2024 ਦੇ ਡਬਲਿਊ.ਪੀ.(ਕ੍ਰਿ.)ਨੰ. 1939 ਆਫ਼ 2024 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 05.08.2024 ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰ. 2285 ਆਫ਼ 2024 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

43. ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕੇਸ ਯਾਨੀ ਕਿ ਆਰ.ਸੀ. ਨੰ. 0032022ਏ0053 ਮਿਤੀ 17.08.2022 ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਯਾਨੀ ਕਿ 2024 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2493 ਵਿੱਚ, 10.05.2024 ਅਤੇ 12.07.2024 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਸਮੇਤ ਕਈ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 47(ii) ਦੇ ਧਾਰਾ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਹਨ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫਾਈਲਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਆਂਇਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ

[7] [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371 : (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 240

ਹੋਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੇ ਈਡੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

44. ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

†ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ